

שיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת קרח תשע"ב

מחלוקת קרח ועדתו

על כבוד שמים - אסור להתפטר

"וַיִּקַּח קֶרַח... וַדָּתָן וַאֲבִירָם... וַאֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַשִּׁים וּמֵאֲתָיִים... וַיִּקְהָלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן, וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם: רַב לָכֶם, פִּי כָל הָעֵדָה כָּלֵם קְדָשִׁים וּבְתוֹכְכֶם ה', וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קְהַל ה'. וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו" (במדבר טז, א-ד). למה משה נופל על פניו? - אומר רש"י, "שכבר זה בידם סרחון רביעי. חטאו בעגל - וַיִּחַל מֹשֶׁה (שמות לב, יא); במתאוננים - וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה (במדבר יא, יב); במרגלים - וַיֹּאמְרוּ מֹשֶׁה אֶל ה' וַשְּׁמַעוּ מִצְרַיִם (שם יד, יג); במחלוקתו של קרח - נתרשלו ידיו. משל לבן מלך שסרח על אביו, ופייס עליו אוהבו פעם ושתיים ושלש. כשסרח רביעית - נתרשלו ידי האוהב ההוא. אמר: עד מתי אטריח על המלך? שמא לא יקבל עוד ממני". כלומר, משה נופל על פניו, כי הוא חושש שהפעם ה' כבר לא יסלח.

כמוכן, אסור לנו לחלוק על רש"י, אבל שבעים פנים לתורה, וחשבתי, שאולי מותר לומר עוד הסבר, למה משה נופל כאן על פניו. קרח ועדתו הרי טענו, שמשה ואהרן מתנשאים על העדה. "מִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קְהַל ה'". א"כ, יתכן שמשה נופל על פניו, כדי להראות להם שזה לא כך. הוא נשכב על הארץ ומראה להם - אני עפר ואפר, אסקופה הנדרסת. אפשר לדרוך עלי, ואיני מרגיש. איני מחזיק עצמי לכולם. ואולם כמה דברים אמורים? - כמה שנוגע לכבוד עצמי. אבל כמה שנוגע לטענה שהכהונה מגיעה לכם ולא לאהרן - את זה אי אפשר לשנות, כי זה מה שציוה ה', ומה שציוה ה' - לא משנים.

זוהי משמעות הפסוקים כאן: "וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו. וַיִּדְבֹר אֶל קֶרַח וְאֶל כָּל עֵדְתוֹ לֵאמֹר: בִּקְרַח יִדַע ה' אֵת אֲשֶׁר לוֹ וְאֵת הַקְּדוֹשׁ וְהַקְּרִיב אֵלָיו" (במדבר טז, ד-ה). על מה שאתם טוענים שאני מתנשא על קהל ה' - "וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה, וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו", להראות להם שאינו מתנשא. אבל כמה שנוגע לתביעת הכהונה - "וַיִּדְבֹר אֶל קֶרַח... לֵאמֹר: בִּקְרַח יִדַע ה' אֵת אֲשֶׁר לוֹ וְאֵת הַקְּדוֹשׁ וְהַקְּרִיב אֵלָיו". "אמר לו משה: גבולות חלק הקב"ה בעולמו. יכולים אתם להפוך בקר לערב? - כן תוכלו לבטל את זו" (רש"י). כשם שאי אפשר להפוך את הבוקר לערב ואת הערב לבוקר, כך אי אפשר לשנות מכהן ללוי ומלוי לכהן.

זהו כלל גדול בשבילנו. אם נאבקים על דברים הנוגעים לכבוד שמים - צריך לעמוד עליהם בכל תוקף. לא שייך לוותר. אבל בדברים הנוגעים לכבוד עצמו - טוב לאדם שיהיה ותרן וישפיל את עצמו.

אמרו על דרך הרמז, שהקב"ה אומר למשה "הִנֵּה מְקוֹם אֲתִי וְנִצְבָּתָה עַל הַצּוּר, וְהָיָה בְּעֵבֶר כְּבֹדִי וְשִׁמְתִּיךָ בְּנִקְרַת הַצּוּר" (שמות לג, כא-כב). כשזה "מְקוֹם אֲתִי" - בדבר הנוגע לכבודי - אז "וְנִצְבָּתָה עַל הַצּוּר". עמוד כצור חלמיש, לבלתי תת מקום לפשרות וויתורים. אבל "בְּעֵבֶר כְּבֹדִי" - בדבר שלא נוגע לכבודי - אז "וְשִׁמְתִּיךָ בְּנִקְרַת הַצּוּר". תתכופף ותתחבא, ואל תעמוד על דעתך בתוקף. צריך לדעת על מה אסור לוותר, ועל מה אפשר לוותר ולהתפטר. לא לכלול את כבוד עצמו בכבוד שמים.

מסופר על ה"חפץ חיים", שפעם נודע לו שבמקום פלוני הסוחרים מחללים שבת. כינס שם את כל הסוחרים לאסיפה, דרש לפנייהם דרשה

נמרצת מעומק לבו על קדושת השבת, וביקש מהם שישמרו את השבת. קיבלו הסוחרים את דבריו, והסכימו להתחיל לשמור שבת. ובכל זאת, היו מספר סוחרים שאמרו, שקשה להם להתחיל לשמור שבת כבר בשבת הקרובה, ועל כן ביקשו מהחפץ חיים, ש"יאשר" להם לפתוח את חנותם עוד כמה שבתות, ואחר כך בעז"ה ישמרו את השבת. אמר להם החפץ חיים: "יקירי! אם השבת היתה שלי - הייתי מאשר לכם כמה שבתות שאתם רוצים. אבל מה לעשות שהפסוק אומר, "וַיִּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבַת לַה'" (שמות כ, י). השבת היא של ה', לא שלי. ממילא, אין לי רשות לעשות פשרה בדבר הזה, ואיני יכול לוותר לכם אפילו על שבת אחת".

הגמרא אומרת על יהודה, "כל המברך את יהודה - הרי זה מנאץ" (סנה' ו, ב). מי שמשבח את יהודה על הפשרה שעשה בין יוסף לאחיו, שהאחים רצו להרוג את יוסף, ויוסף טען שהוא זכאי ופטור מכלום, ויהודה עשה פשרה ביניהם, לא להרוג את יוסף, אלא למכור אותו לישמעאלים (בראשית לו, כו-כו) - מי שמשבח את יהודה על הפשרה הזו, הוא חוטא. אסור לשבח את יהודה על מה שעשה. למה? הרי ההלכה היא שדוקא ראוי לדיין להשתדל לפשר בין הצדדים! (סנה' שם) התשובה היא, שפשרה היא מעשה טוב רק במקרה ששני הצדדים מעוניינים בפשרה, או אם הדיין מתפשר על חשבון עצמו. אבל אם יהודה מתפשר על חשבון יוסף, כשיוסף זועק שהוא חף מפשע ואינו מוכן לשום פשרה - פשרה כזו אינה ראויה לשבח. אי אפשר להתפשר על חשבון מישהו אחר, שלא בהסכמתו ושלא ברצונו. כל שכן שאי אפשר לוותר על חשבון הקב"ה. מה שנוגע לכבודו העצמי - משה מוכן לוותר עד הסוף. אבל מה שנוגע לבחירת ה' באהרן - בזה אין מקום לפשרות, ואם יש צורך - תבלעו כולכם באדמה. פשרות על דבר ה' - לא יתכן.

שאיפה רוחנית - אסור להגביל

כפי שהזכרנו, משה אומר לקרח: "גבולות חלק הקב"ה בעולמו", ואי אפשר לשנותם. כשם שאי אפשר לשנות את גבולות היום והלילה, להפוך את הבוקר לערב ואת הערב לבוקר, כך אי אפשר לשנות מכהן ללוי ומלוי לכהן. כי יש גבולות בעולם, גם בעולם הגשמי, וגם בעולם הרוחני.

ואולם, עד כמה שיש טענה על קורח שניסה לפרוץ את הגבולות שהגביל הקב"ה בעולמו, הנה מצד שני מוסרים לנו חז"ל, שגם על משה רבינו יש טענה בפרשה הזו, ודוקא בכיוון ההפוך - שהגביל מה שלא צריך להגביל - וכפי שיבואר.

כשקרח ועדתו באים אל משה רבינו לעורר על הכהונה, אומר להם משה: "**רַב לָכֶם בְּנֵי לְוִי**" (במדבר טז, ז). ואמרו על זה חז"ל: "**בְּרַב בְּשׂוֹר, וּבְרַב בְּשׂוֹרוֹהוּ**" (סוטה יג, ב). כלומר, בגלל שמשה אמר "**רַב לָכֶם בְּנֵי לְוִי**" (במדבר טז, ז), לכן כשהתפלל וביקש להכנס לארץ ישראל, עונה לו הקב"ה באותה לשון: "**רַב לָךְ, אֵל תּוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבְּרֵךְ הַזֶּה**" (דברים ג, כו). אם לא היה אומר לקרח ולעדתו "**רַב לָכֶם בְּנֵי לְוִי**",

מאד, כנראה. אם לא היתה מוגבלת, היה רואה גם מה שיצא מאהרן, ולא רק מה שיצא ממנו. מאהרן יוצאים כהנים גדולים במשך דורות רבים, יוצאים ירמיהו יחזקאל ועזרא הסופר, יוצאים מתתיהו ובניו ועוד צדיקים, את כל זאת קרח אינו רואה. זהו "עיניו הטעות". הוא לא רואה ולא מנסה לראות מה יצא מאהרן. הוא רואה רק מה שיצא ממנו. על כל פנים, משה מזהיר את עדת קרח: "מי שיבחר יצא חי, וכולכם אוכדים", וקרח שרץ ברוח הקדש מה שראה, היה בטוח שהיא זה שיצא חי, וכל שאר בני עדתו יאבדו.

והנה, יש לראות מזה, כמה רשעות ואכזריות היו בהתנהגותו של קרח. הרי אם דימה קרח שראה ברוח הקדש שהוא זה שימלט וכולם ישרפו, היה צריך לגלות את הדבר לבני עדתו, ולהצילם ממות בטוח! היה צריך לומר להם: "נודע לי ברוח הקודש, שאני הוא האיש אשר יבחר ה', ואתם, אם לא תצאו מהפרשה - תשרפו". במקום זה, מה הוא עושה? - "ויקהל... קרח את כל העדה אל פתח אהל מועד" (במדבר טו, יט) - להובילם לשרפה ולאבדון בזה ובבא. להסית מאתים וחמישים איש לבוא ולהתקוטט למענך עם משה רבינו, תוך ידיעה ודאית שסופם לאבדון - זוהי רשעות מיוחדת במינה!

וזוהי כנראה התוצאה הנוראה מן המחלוקת שהיתה לא רק בין קרח ועדתו למשה רבינו, אלא גם בתוך עדת קרח עצמה! המשנה הרי אומרת: "כל מחלוקת שהיא לשם שמים - סופה להתקיים. ושאינה לשם שמים - אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים? - זו מחלוקת הלל ושמאי. ושאינה לשם שמים - זו מחלוקת קרח וכל עדתו" (אבות פ"ה מ"ז). וכבר העירו על כך, שבדוגמא שמביאה המשנה למחלוקת שהיא לשם שמים, הוזכרו שני הצדדים החולקים (הלל ושמאי), ואילו בדוגמא שמביאה המשנה למחלוקת שאינה לשם שמים הוזכר רק צד אחד (קרח ועדתו) ללא הצד השני (משה). יש שהסבירו, שמשה לא נזכר כאן, מפני שרק קרח הוא זה שנחלק שלא לשם שמים, בעוד שמשה - הצד השני במחלוקת - כן חלק לשם שמים, ולכן לא הזכירה אותו המשנה, כי הוא אינו חלק מן הדוגמא שרצתה המשנה להביא למחלוקת שאינה לשם שמים.

ואולם יש שהסבירו באופן אחר: לדעתם, גם בדוגמא של מחלוקת שאינה לשם שמים הוזכרו שני הצדדים - "קרח, וכל עדתו"! שכן לא רק בין קרח למשה היתה מחלוקת, אלא גם בין קרח לבני עדתו. ולא רק בין קרח לבני עדתו, אלא כל מאתים וחמישים בני עדת קרח חלקו זה על זה, כפי שעולה מדקדוק לשון המשנה, שאמרה: "מחלוקת שאינה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו" (ולא אמרה בקיצור: "זו מחלוקת קרח ועדתו"). מאתים וחמישים מחלוקות שלא לשם שמים היו כאן! כל אחד חושב שהוא העניו והצדיק מכולם, ושהוא יהיה האיש שבו יבחר ה' להיות כהן גדול, וכל השאר - שישפרו להם!... כשכך נראית התמונה בתוך עדת קרח עצמה - אולי כבר אין זה פלא גדול כל כך, שקרח לא מספר לבני עדתו מה שנגלה לו ברוח הקדש. שהרי מאתים וחמישים האיש מקריבי הקטורת, היו לא רק שותפים לדרך, אלא גם מתחרים. כך נראית מחלוקת שאינה לשם שמים. כל אחד מוכן שמאתים וחמישים חבריו ישרפו...

מנין שקרח לא פעל לשם שמים?

אבל לא רק מאתים וחמישים איש בני עדת קרח עשו מחלוקת שלא לשם שמים, אלא גם קרח עצמו חלק על משה רבינו שלא לשם שמים. אחת הטענות של קרח היתה, למה בחרים את אלצפן בן עוזיאל לנשיא בני קהת, ולא אותה, כפי שמביא רש"י בתחילת הפרשה: "מה ראה קרח לחלוק עם משה? נתקנא¹ על נשיאותו של אלצפן בן

גם הקב"ה לא היה אומר לו "רב לך", והיה נכנס (אולי) לארץ ישראל. בגלל שאמר "רב לך" - עבודת הכהונה אינה בשבילכם - נענה גם הוא ב"רב לך", אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה" - ארץ ישראל אינה בשבילך.

וקשה: מה היא הטענה כלפי משה רבינו, במה שאמר לקרח ולעדתו "רב לך"? וכי לא צדק במה שאמר להם, שאל להם לדרוש כהונה לעצמם?! הרי ודאי שצדק, וגם ה' הסכים עמו, כפי שמוכח משריפת המקטירים (במדבר טו, לה) ומבליעת שאר בני עדת קרח באדמה. מהי אפוא הטענה על משה רבינו?

התשובה היא, שגם אם נכונים הדברים שהכהונה אינה מתאימה לבני לוי, מ"מ לא היה צריך לנסח את הדברים בלשון "רב לך" בני לוי. למה? מפני שאין גבול, כמה צריך אדם לשאוף לעלות ברוחניות. אין "רב לך" בשאיפתו הרוחנית של האדם. ועל כן, עם כל הגאווה ובקשת הכבוד שהיו בתביעתם של קרח ועדתו, נקודה זו היתה דוקא חיובית אצלם. הם רוצים לעלות ברוחניות, להיות יותר ממה שהם עתה, ולהתחייב במצוות שלא נצטוו בהן עד עתה - במצוות הכהונה. ועל כן, אם משה משתמש בכיטוי בלתי מוצלח, "רב לך", מספיק לכם שאתם לויים, לא צריך לשאוף ליותר מזה - הרי במידה כנגד מידה גם הקב"ה אומר לו "רב לך". יש גבול גם לשאיפות שלך. קבלת את התורה, הוצאת את ישראל ממצרים - זה מספיק. אינך צריך גם להכנס לארץ ישראל. אתה שואף גם להפריש תרומות ומעשרות, ולקיים שאר המצוות התלויות בארץ? - זה לא. "רב לך"!

הקב"ה מדקדק עם צדיקו כחוט השערה (יבמות קכא, ב). אפשר שמשנה רבינו כלל לא התכוין לומר ששאיפתם הרוחנית של בני עדת קרח היא גדולה מדי. אולי רק התכוין לומר, שכבר ניתנה הכהונה לאהרן, ובפועל לא ניתן עוד לאחרים להשיג כהונה. אך כיון שיש מקום לתלות בדבריו משמעות כזו, שאין לאדם לשאוף למעלות הגבוהות ממנו הרבה - נענש ב"רב לך", אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה. היה צריך לדקדק היטב בלשונו, ולא להוציא מפיו דברים כאלו, שעלול לבוא אדם וללמוד מהם שיש גבול לשאיפות ברוחניות. כי אין גבול לעליה ברוחניות, ואדם צריך לשאוף לגדלות בלי גבול. אין להוציא שאיפה זו אל הפועל, זו כבר שאלה אחרת. אם משה אומר שלא להקטיר קטרת, אז אסור להקטיר קטרת. אבל עצם השאיפה לגדלות היא מצויינת, ואין להגביל שום אדם, עד היכן עליו לשאוף.

מחלוקת שאינה לשם שמים - זו מחלוקת קרח וכל עדתו

ובכל זאת, עם כל השאיפה הטובה, הז"ל אומרים שהיה כאן מעשה שטות מצידו של קרח. רש"י מביא מחז"ל: "קרח שפיקח היה, מה ראה לשטות זה?" - הרי משה מזהיר את עדת קרח בדברים ברורים: "מי שיבחר (לכהן גדול) יצא חי, וכולכם אוכדים" (עי' רש"י במדבר טו, ו). כיצד אפוא מעיז קרח להכנס לסיכון הזה? מנין לו הבטחון, שמתוך מאתים וחמישים בני עדת קרח הוא יהיה זה שיבחר לכהונה הגדולה? - כך שואלים חז"ל.

רש"י מביא את התיורן שאמרו על זה חז"ל, והוא - שקרח "עיניו הטעות". ראה (ברוח הקודש) שלשלת גדולה יוצאה הימנו: שמואל ששקול כנגד משה ואהרן... ועשרים וארבעה משמרות (לויה) עומדות לבני בניו, כולם מתנבאים ברוח הקודש... אמר: אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני, ואני אָדום?! (רש"י כאן טו, ז) לכן הוא משוכנע, שהוא האיש שיבחר ע"י ה' לכהונה הגדולה.

אלא שאם כך, איפה כאן הטעות והשטות? הרי כל מה שראה קרח ברוח הקודש היה נכון! התשובה היא, שרוח הקודש של קרח מוגבלת

באדמה, אהרן עוד "ירויח" מן הענין ויזכה בַּמְצוּה - לעשות ממחנות השרופים ציפוי למזבח - תהיה בזה פגיעה קשה מדי בקרח. לכן מצוה ה' על אלעזר - ולא על אהרן - לעשות מן המחנות ציפוי למזבח, כדי שלא לפגוע בקרח יתר על המידה ("בית הבחירה" למאירי, ברכות כו, ב).

מטעם זה - כותב המאירי - כשהיה הכרח להעביר את רבן גמליאל מנשיאותו (לאחר שנהג כמה פעמים בתקיפות יתירה כלפי ר' יהושע), וחשבו החכמים את מי למנות במקומו, לא מינו תחתיו את ר' יהושע עצמו; כי הוא היה בעל המעשה שבגללו העבירו את רבן גמליאל מנשיאותו, ואם מינו תחתיו את ר' יהושע עצמו, תהיה בזה פגיעה קשה מדי ברבן גמליאל (ברכות שם). אמנם היו מוכרחים לפגוע ברבן גמליאל ולהעבירו מנשיאותו, אבל לא רצו לפגוע בו עד כדי כך שר' יהושע הוא זה שיקבל את הנשיאות (למרות שר' יהושע היה הגדול מכל החכמים שבאותו דור). כי גם כשצריך לפגוע במישהו, יש לשקול היטב עד כמה לפגוע בו. לא לפגוע בו יותר מן הצורך. ממילא, גם אצל קרח, ה' מעניש את קרח ושורף את כל עדתו, אבל יחד עם זה ה' לא נותן לאהרן "להרויח" מן הענין, כדי שלא לפגוע בקרח יותר מדי. לכן נותנים את המצוה לאלעזר ולא לאהרן. כך אומר המאירי.

זהו לקח שבבילגו, שגם כשצריך להעניש מישהו, צריך לשקול בשקל הקודש כמה להעניש אותו. לא לפגוע בו יותר מכפי הצורך. צריך לעשות הכל במדה.

כהן ולוי המסייעים בעבודת הגורן - חילול הקודש

והנה, למרות שהמצוה של הרמת המחנות לא ניתנה לאהרן הכהן, אבל אח"כ הקב"ה נותן פרשה שלמה לאהרן - פרשת מתנות כהונה (במדבר יח, ח-ט). למרות שלא צריך להעניש את קרח יותר מדי, אבל כפי שאמרנו, משה לא מוכן לוותר על דבר ה' שבחר באהרן, וגם התורה לא מוותרת על זה. קרח חולק על דבר ה' בענין זה, ולכן התורה חוזרת על כך, שאהרן הוא זה שזוכה לעבוד במקדש, והוא זה שזוכה לקבל את מתנות הכהונה, ושבת לוי מקבל את המעשר. כסיכום למחלוקת של קרח, ה' מחזק את הבחירה באהרן.

בסוף אותה פרשה, אחרי שהתורה מדברת על כך ששבת לוי מקבל מעשר ראשון, מצוה התורה: "וְאֵת קִדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תַחְלְלוּ וְלֹא תְמוֹתוּ" (במדבר יח, לב). וצריך להבין: איך שייך לחלל מעשר ראשון? הרי פירות מעשר ראשון הם חולין גמורים, המותרים באכילה לכל אדם, בכל מקום, ובכל מצב, אפילו בטומאה! (עי' רש"י שם, לא) אין שום קדושה למעשר ראשון אחרי שהפרישו ממנו את תרומת המעשר. אז מה שייך לומר "וְאֵת קִדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תַחְלְלוּ וְלֹא תְמוֹתוּ"? - אומרים על כך חז"ל, שחילול הקודש שהתורה מזהירה עליו כאן הוא, שהלוי לא יִפְיֵעַ לישראל בעבודות הגורן תמורת המעשר הניתן לו שם (בכורות כו, ב). ואומרים חז"ל עוד, שכהן או לוי המסייעים בבית הגרנות, עליהם הכתוב אומר: "שַׁחֲתֶם בְּרִית הַלְלוּ" (מלאכי ב, ח), והרי הם חייבים מיתה, שנאמר: "וְאֵת קִדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תַחְלְלוּ וְלֹא תְמוֹתוּ" - משמע: אם תחללו, תמותו (ועי' תוס' בבכורות שם, שאין הכוונה לחיוב גמור של מיתה בידי שמים, אלא הכוונה היא שהוא עונן גדול הקרוב לחיוב מיתה).

וצריך להבין: מדוע סיוע של כהן או לוי בבית הגרנות הוא חילול הקודש? ובכלל, מה הסברה באיסור הזה? לכאורה היה מקום לומר, שדוקא מן הראוי שהכהן והלוי יעזרו לישראל בגורן! הרי הישראל עשה עמם טובה, שנתן את מתנותיו להם ולא לאחרים. יתכן גם שנתן מתנה גדולה מאד, פור או עשרים פור, או מאה פור של מעשר, שהיה יכול לחלק בין לויים רבים. מן הראוי אפוא שהכהן

עוזיאל, שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור. אמר קרח: אֲנִי אבא ארבעה היו, שנאמר: 'וּבְנֵי קֵהֶת עִמָּרְם וְיִצְחָר וְחִבְרוֹן וְעֻזִּיאֵל' (שמות ו, יח). עמרם הבכור - נטלו שני בניו גדולה, אחד מלך ואחד כהן גדול. מי ראוי ליטול את השניה? לא אני, שאני בן יצהר שהוא שני לעמרם! והוא מינה נשיא את בן אחיו הקטן מכולם! הריני חולק עליו ומבטל את דבריו".

נתבונן מעט בטענה הזו, ונשאל: האם זוהי הפעם הראשונה שבחורים את אליצפן ולא את קרח? התשובה היא - לא! זו איננה הפעם הראשונה שבחורים את אליצפן ולא את קרח! כשצריך להוציא את גויותיהם של נדב ואביהוא מן המשכן [לאחר שהקריבו את זרה ומתו], קוראים למישאל ואליצפן בני עוזיאל לעסוק בְּדַבָּר (ויקרא י, ד), ולא לקרח. ממילא יש לשאול על קרח: למה שם לא מחית? למה שם לא טענת, למה קוראים לבני עוזיאל ולא לך? כנראה, משום ששם לא היה מדובר בנשיאות. היה מדובר "רק" בקבורת המת. ואם כך, אפשר להשאיר את הענין למישאל ואליצפן. להיות "חברא קדישא", לא צריכים דוקא אותי... רק כשמדובר בנשיאות בני קהת, אז מתעוררת אצל קרח הטענה, למה בחורים באליצפן ולא בי.

מזה ניכר, שטענתו של קרח על הקדמתו של אליצפן לא נבעה מ"לשם שמים" טהור. ה"לשם שמים" כאן הוא פגום. לא יודע עד כמה מותר לנו לדבר על קרח. האר"י ז"ל הרי אמר, ש"צדיק כתמר יפרח" (תהלים צב, יג) - סופי תיבות קרח (כי יש בקרח גם צד טוב, שהוא מחפש קדושה) (כתבי האר"י ז"ל, שער הפסוקים). אבל כפי שהדברים מצטיירים בפנינו, טענתו של קרח איננה נובעת מ"לשם שמים" טהור. אם היה קרח מערער על זה שאליצפן ומישאל נבחרו להוציא את נדב ואביהוא מן הקודש, ולא הוא - אולי היה מתקבל הערעור הזה. אולי משה היה שולח גם אותו להוציא את נדב ואביהוא, ואז אולי גם הוא היה נמנה על האנשים הטמאים שאמרו "לְמָה נִגְרַע לְבַלְתֵּי הַקָּרִיב אֶת קָרְבָּן ה' בְּמַעַדוֹ בְּתוֹף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר ט, ז), והקב"ה הסכים על ידם ונתן להם פסח שני. [חז"ל נחלקו בשאלה, מי היו אותם טמאי מת, וכיצד נטמאו (סוכה כה, א-ב)]. שלש דעות נאמרו בזה, ולפי אחת מהן האנשים הטמאים הללו היו מישאל ואליצפן, שנטמאו מנשיאת גופותיהם של נדב ואביהוא אל מחוץ למחנה (ויקרא י, ד-ה). אם לא היו באים ואומרים "לְמָה נִגְרַע", גם אז ה' היה נותן את המצוה הזאת. אלא שזכו שַׁחֲתֶם מַצוֹה זו על ידם (עי' רש"י שם). גם קרח היה יכול לזכות בזכות זו. אלא ששם קרח לא מערער. שם הוא משאיר את הכבוד למישאל ואליצפן. רק כאן הוא מוצא מקום לערער, ולכן גם לו יש פרשה שנקראת על שמו, אבל פרשה גרועה מאד, פרשת קרח. במקום לזכות בפרשת פסח שני, הוא "זוכה" לפרשה שלנו.

הקב"ה נזהר שלא להעניש את קרח יותר מדי

המאירי אומר כאן בפרשה דבר נחמד מאד. אחרי המעשה של קרח ועדתו ה' אומר אל משה: "אֲמַר אֶל אֲלֻעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן, וְיָרֵם אֶת הַמַּחֲתָת מִבֵּין הַשָּׂרְפָה... וְעָשׂוּ אֹתָם רִקְעֵי פָחִים צְפוּי לְמַזְבֵּחַ" (במדבר יז, ב-ג). שואל המאירי: למה נאמרה מצוה זו לאלעזר, ולא לאהרן? - היה אפשר לומר, שאמנם אהרן הוא ראש העובדים במקדש, אבל המכנינים את הדברים הם בניו, הממונים על משמרות הלויים והכהנים. ממילא, דוקא לאלעזר מתאים לדאוג לריקועי פחים ציפוי למזבח, ולא לאהרן. אבל המאירי מתרץ באופן אחר. המאירי מתרץ, שמצוה זו נאמרה לאלעזר ולא לאהרן, שכן כל ענין המחנות נולד ממחלוקת קרח ועדתו, שיצאו לחלוק על כהונתו של אהרן ומתו. ממילא, אם בנוסף לכך שאהרן יָצָא חַי, וקָרַח ועדתו נשרפו ונבלעו

ה"מסכנים" התלויים בנדבות הציבור, אלא שְׁכָר הוא להם עבור עבודתם שהם עובדים במקדש. [וכן הוא הגדר גם במתנות הכהונה הניתנות לכהנים²]. ואם כן, אם כהן או לוי עומדים ומסייעים בבית הגרנות, הם מראים בכך כאילו עבודת המקדש איננה סיבה מספקת לקבלת המתנות, וכאילו צריך לעשות עוד איזה דבר עבור ישראל, כדי לקבל את מתנותיו בזכות, ולא בחסד³. התנהגות כזו גורמת לזלזול והשחתת כבוד עבודת המקדש - "שְׁחַתְּם בְּרִית הַלְוִי" - כאילו עבודת המקדש לא שווה את המעשר. לכן העונש עליה הוא חמור כל כך, עד כדי חיוב מיתה בידי שמים. כך נראה לעניות דעתי.

אם כך, ענין זה מצטרף קצת לפרשה של קרח. קורח ועדתו הרי רואים בעבודת המשכן איזה ענין פרטי. נכס אישי שלהם. לא מבינים שעבודת המשכן היא כולה לה', ואין לשום אדם בעלות עליה. אסור שתהיה בעלות כלשהיא על עבודת המשכן. עבודת המשכן צריכה להיות כולה לשם שמים, לא לשם מטרה אחרת. ממילא, אותו חטא של קרח ועדתו, יהיה גם אם כהן או לוי יסייע לישראל בעד התרומה או המעשר שהוא נותן לו. זה מראה כאילו עבודת המשכן זה עסק פרטי שלהם. לכן זה חילול הקודש, כפי שאומרת הגמרא.

עכ"פ, למרות הטענה של הקב"ה על משה שאמר "רב לכם", משה אמת ותורתו אמת. חז"ל אומרים, שכל חודש עדת קרח אומרת בגיהנם: "משה ותורתו אמת, והן בדאים" (ב"ב עז, א). שיקרנו במה שחלקנו על משה. משה אמת ותורתו אמת.

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

והלוי יכירו לו טובה על כך. הכרת טובה היא הרי מיסודות התורה ומשרשי עבודת ה'. מי שאינו מכיר טובה לבשר ודם, לא יכיר טובה גם לקב"ה, כמו שאמרו חז"ל (שמו"ר א, ח), שמי שהתחיל עם "לא ידע אֶת יוֹסֵף" (שמות א, ח), סופו שאמר גם "לא ידעתי אֶת ה'" (שם ה, ב).

יתר על כן: לישראל מותר לשלם כסף לישראל אחר, כדי שיתן את מתנותיו לכהן או לוי מסייעים (רמב"ם הלכ' תרומות פ"ב ה"כ). למשל: אם בא ישראל אל חברו ואומר לו: "יש לי נכד לוי. תן את המעשר שלך לנכדי, ואני אתן לך עבור זה מאה שקל" - מותר להסכים לעסקה כזאת. ואם כן קשה מאד: מדוע לישראל מותר לשלם לישראל אחר כדי שיתן את מעשרותיו ללוי מסויים, ואילו ללוי עצמו, שמקבל את המעשר, אסור לשלם עבור המעשר שקבל, ולו ע"י סיוע מועט בגורן? ומדוע מחשיבה התורה סיוע כזה כחילול הקודש, וכעוון הקרוב לחיוב מיתה?

יש שאמרו, שטעם האיסור הוא, מפני שעל ידי זה נגרם הפסד לכהנים שאינם באים לסייע בגורן, כי הישראל יתרגל לתת את מעשרותיו רק לכהנים ולויים הבאים לסייע לו, ולאחרים לא יתן (ע"י תוס' בכורות נא, ב ד"ה הלכך). אלא שסברא זו צריכה עיון, כי לפי זה היה צריך להיות אסור גם לישראל לשלם לישראל אחר כדי שיתן את מתנותיו ללוי מסויים, שמא יתרגלו ישראל לתת את מתנותיהם רק ללויים שיש להם סבא עשיר שמשלם עבור המעשר, וללויים שאין להם סבא כזה לא יתנו...

ועל כן נראה לפרש את טעם האיסור באופן אחר. התורה אומרת על מעשר ראשון הניתן ללויים: "וְלִבְנֵי לְוִי הִנֵּה נִתְּתִי כֹל מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנַחֲלָה, חֶלֶף עֲבֹדְתָם אֲשֶׁר הֵם עֹבְדִים אֶת עֲבֹדַת אֱהֱל מוֹעֵד" (במדבר יח, כא). כלומר: מעשר ראשון אינו נדבה הניתנת ללויים

1. וכבר אמרו: "וְרָקֵב עֲצָמוֹת קִנְיָה" (משלי יד, ל) - "וְרָקֵב" בגימטריא "קָרַח". וגם נרמז כאן, שהקלוקל היה במקום פנימי ונסתר, (כמו העצמות), ולא היה ניתן להבחין בו מבחוץ, לרוב דקותו.

2. כן נקטו כמה ראשונים ואחרונים, שגם מתנות הכהונה הן בגדר שְׁכָר לכהנים עבור עבודתם במקדש - ע"י אור זרוע (ח"א סי' ק"ג) שנתבאר כן בדבריו (והובאו דבריו בקצרה בדרכי משה או"ח סי' נ"ג סק"ח), וכן משמע ברמב"ן (בהשגותיו לשה"מ לרמב"ם שורש י"ב ד"ה והקרוב אלי, והובא לשונו בספר החינוך מצוה קל"ח) ובריטב"א (קידושין ו, ב ד"ה ובתרומה), וכן נקטו ה"קצות החושן" (סי' רמ"ג סק"ד) והאחיעזר (ח"ב סי' מ"ז סק"ט). [וע"י בדבריהם, שנקטו שהוא דין גמור בדיני ממונות, ולא רק רעיון מחשבתין].

אבל בשו"ת מהריט"ץ כתב: "אחרי העיון והדקדוק בפסוקים בענין מתנות כהונה, מציינו הפרש ושינוי בין הכהנים ללויים. רצוני, בין המעשר שנוטלים הלויים, למתנות כהונה. שהרי בלויים כתיב, 'וְלִבְנֵי לְוִי הִנֵּה נִתְּתִי כֹל מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל, חֶלֶף עֲבֹדְתָם אֲשֶׁר הֵם עֹבְדִים אֶת עֲבֹדַת אֱהֱל מוֹעֵד' וגו' (במדבר יח, כא), וכתיב בתריה, 'כִּי שְׁכָר הוּא לָכֵם, חֶלֶף עֲבֹדְתְכֶם בְּאֱהֱל מוֹעֵד' וגו' (שם, לא), הרי מציינו במעשר הלויים קָרָאוּ הַקִּב"ה שְׁכָר. האמנם בכהנים לא מציינו בכל הפרשה שהוזכר בה שכר ולא חלף עבודה כלל, אלא אדרבא כתיב 'עֲבֹדַת מִתְנָה' (שם, ז), ופירש הרמב"ן זלה"ה, שהרצון בו, שאין העבודה זו בזויה לכם כשאר עבדי מלכים, אלא אדרבא מעלה היא ומתנה היא לכם לחשיבות, ע"כ. נמצא שלא מציינו שכר בכהונה, ולכן מרגלא בפומיה דתלמודא כ"ד מת נ ו ת כהונה, שאינם שכר אלא מתנה". [ע"כ לשון המהריט"ץ]. ואולם גם המהריט"ץ כתב בהמשך דבריו, "דאיכא לדחויי ולמימר, דאפי' אם לא הוזכר בפירוש שכר, מ"מ שכר מיקרי".

ועכ"פ נראה, שדבריו הכל יש הבדל בין שכר הלויים לשכר הכהנים. דשכר הלויים [מעשר ראשון] מגיע אליהם ישירות מעם ישראל, ולכן אין בו קדושה, והוא חולין גמור ונאכל אפי' בטומאה. ואילו שכר הכהנים בא להם מחלק גבוה, שמפורש מתחילה לגבוה, ומשלחן גבוה אתי לכהנים, ולכן בחלק ממתנות הכהונה יש קדושה. [וכבר נתבאר יסוד זה בפירוש הנצי"ב על התורה (במדבר יח, כא ד"ה חלף עבודתם, ובפסוק לא שם ד"ה כי שכר הוא לכם)].

3. וכן כתב רש"י (ערכין כת, ב ד"ה אלא אומדין; תמורה ח, ב ד"ה היינו טעמא), שהטעם שאסור לכהן לסייע בבית הגרנות, הוא מפני שע"י זה הוא נראה כנוטל את התרומה כשכר עבור עבודתו. וכן מבואר בריטב"א (קידושין ו, ב ד"ה ובתרומה). וכתב הרמב"ם: "אסור לכהנים ולוים לסייע בבית הגרנות כדי ליטול מתנותיהן, וכל המסייע - חילל קִדְשָׁה... ואסור לישראל להניחו שייסייעו, אלא נותן להם חלקן בכבוד... שעל שלחן המקום הם אוכלין, ועל שלחנו הם שותים, ומתנות אלו לה' הם, והוא זיכה להן..." (הלכ' תרומות פ"ב הי"ח-ה"ט). וגם בדברים אלו משמע, שאם הכהן מסייע בבית הגרנות, הרי הוא נראה כנוטל את התרומה מבעל הבית, כשכר עבור עבודתו, ולא משולחן גבוה.